

**МАФКУРАВИЙ ТАРБИЯ АСОСИДА ФУҚАРОЛАР
МАДАНИЯТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ
ГРАЖДАНСКАЯ КУЛЬТУРА, ОСНОВАННАЯ НА
ИДЕОЛОГИЧЕСКОМ ВОСПИТАНИИ РАЗРАБОТКА**

Сапаров Б

“ALFRAGANUS UNIVERSITY” нодавлат олий таълим таъшиклоти,
Ижтимоий фанлар кафедраси ф.ф.д., доц.

Жумабоев Д.М

1 курс Миллий зоя ва ҳуқуқ талабаси

***Аннотация:** Ушбу мақолада бугунги кунда мафкуравий тарбиянинг маданий жараёнларга таъсири очиб берилган. Хусусан, мафкуравий тарбияга асосланган маданиятнинг таркибий қисмларининг жамият ҳаётининг сиёсий, ҳуқуқий, ижтимоий ва иқтисодий соҳаларида намоён бўлиши баён қилинган. Шунингдек, фуқаролар маданиятини шакллантиришида зоялар ва қараашларнинг фалсафий аҳамияти таҳлил қилинган.*

***Аннотация:** В данной статье раскрывается влияние идеологического воспитания на культурные процессы сегодня. В частности, констатируется, что составные части культуры, основанные на идеологическом воспитании, проявляются в политической, правовой, социальной и экономической сферах жизни общества. Также анализируется философское значение идей и взглядов в формировании культуры граждан.*

***Калит сўзлар:** инсонпарвар давлат қуриши, фуқаролик жамиятини шакллантириши, “Араб баҳори”, “рангли инқилоб”, тарбия, Оммавий онга таъсир кўрсатиши.*

***Ключевые слова:** построение гуманного государства, формирование гражданского общества, «арабская весна», «цветная революция», образование, влияние на общественное сознание.*

Фуқароларнинг фаол ҳаракати ҳар бир жамият тараққиётини таъминловчи куч ҳисобланади. Зеро, фуқаро бўлмаса жамият бўлмаганидек, унинг фаол ҳаракатисиз тараққиётнинг бўлиши ҳам мумкин эмас. Жамиятнинг бир бўлаги бўлган фуқаронинг жамиятни ривожлантириш борасидаги фаолияти ранг-баранг бўлиб, улар амалиётда илмий, сиёсий, иқтисодий, диний, бадиий ва бошқа йўналишларга бўлинади. Фуқаролар фаолиятида ушбу йўналишлар нисбатан хусусийлик касб этади, яъни ҳар бир фуқаро ўз қизиқиши, интилиши ва қобилятидан келиб чиққан ҳолда бу йўналишлардаги соҳаларнинг бири билан шуғулланади. Шу ўринда таъкидлаш лозимки, жамиятда фуқаролар учун нисбатан хусусий йўналишлар ичида барчанинг бирдек англаши, билиши ва фаолият юритиши лозим бўлган йўналиш ҳам борки, бу йўналиш жамиятнинг сиёсий йўналишидир.

Ўзбекистон Республикаси ҳозирда кучли давлат негизида кучли фуқаролик жамиятини барпо этишга интилмоқда. Бу борада Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёев “бу йўл – эркин, демократик, инсонпарвар давлат куриш, фуқаролик жамиятини шакллантириш, Ватанимиз иқтисодий қудратини юксалтириш ва янада равнақ топтиришнинг мустаҳкам замини”¹, дея таъкидлайди.

Ижтимоий-сиёсий ҳаётда улкан ислоҳотларни бошлаган, янги ривожланиш йўлидан бораётган ҳар бир давлат ва жамият ислоҳотларнинг муваффақиятини таъминлашда фуқаролар сиёсий фаоллигининг олий даражаси бўлган сиёсий маданиятга катта эҳтиёж сезади. Ўзбекистон ҳам ҳозирда улкан ислоҳотларни амалга ошираётган ва айни вақтда унинг муваффақиятини таъминлашда фуқаролардаги сиёсий маданиятга катта эҳтиёж сезаётган давлатдир.

Тарихнинг барча даврларда жамиятда бирор-бир янгилик - ислоҳотни амалга ошириш мушкул иш бўлган. Чунки, ҳар бир жамиятда онгли равишда

¹ Мирзиёев Ш.М. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. –Тошкент: Ўзбекистон, 2016. – Б.8.
www.pedagoglar.org

тушуниб янгиликни қабул қилувчи ва уни қўллаб-қувватловчи кишилар қаторида ислохотлар заруриятини тушунмайдиган, консерватив кишилар тоифаси ҳам мавжуд бўлганки, бундай кучлар ўзларининг лоқайдликлари, тушунмасликлари ҳамда сиёсий томондан билимсизликлари туфайли доимо жамият тараққиётига тўсиқ бўлиб келган. Мазкур кучлар жамият тараққиётига тўғоноқ бўлишда тарихан ташқи кучлар билан тез тил топишган, уларнинг манфаати учун жамият манфаатларини топтаган.

Таъкидлаш лозимки, бугунги кунда глобаллашув таъсирида дунёни яхлит макон эканлиги, ундаги муаммолар бутун инсониятни муаммоси эканлиги ҳамда жаҳон халқлари манфаатларининг муштараклиги тобора равшан бўлиб бормоқда. Лекин, айти вақтда ўз манфаати ва ўз муаммосидан бошқани тан олмайдиган кучлар ҳам борки, улар ўзларининг ғаразли ниятлари йўлида ҳозирги фан-техника ютуқларидан усталик билан фойдаланиб, бошқалар манфаатини топтамоқда. Ўзбекистон Республикасининг биринчи Президенти Ислон Каримов томонидан бу кучларни мафкуравий полигонлар - дея аталганлиги, уларнинг “ядро полигонларидан ҳам катта кучга эга эканлиги” бот-бот таъкидланганлиги ўз вақтида бу кучларга берилган объектив баҳодир.

Мафкуравий полигонлар янги асримиздаги мустамлакачи кучларнинг янгича кураш услубидир. Тарихан империалистик давлатларнинг ҳарбий кучлари орқали амалга оширилган янги худудларни босиб олиш ва унга эгалик қилиш сиёсати ҳозирда ҳеч қандай ҳарбий кучларсиз мафкуравий полигонлар орқали амалга оширилмоқда. Ҳақиқатдан ҳам, ҳозирда мафкуравий полигонлар томонидан ҳар томонлама пухта ишлаб чиқилган лойиҳалар, дастурлар, барча соҳани қамраб олган халқаро нодавлат, нотижорат ташкилотлари ҳамда кучли таъсирга эга бўлган ОАВ ёрдами билан муттасил, изчил олиб борилаётган ҳаракатлар натижасида дунёнинг хоҳлаган нуқтасидаги суверен давлатларнинг ижтимоий-сиёсий ҳаёти издан чиқарилмоқда. Анархизмни келтириб чиқарган кучлар эса, мавжуд бошбошдоқликдан фойдаланиб, мазкур давлатларда ўз мавқеларини янада мустаҳкамлашга уринмоқдалар. Мафкуравий полигонлар таъсирида вужудга

келган бундай ҳаракатларга мисол сифатида дастлаб Гурузия ва Украинада, сўнгра Қирғизистонда бирин-кетин рўй берган “рангли инқилоб”ларни², 2011 йилда бошланган “Араб баҳори”ни келтириш мумкин.

Россиялик тадқиқотчи Н.А.Комлева: “Араб баҳори”, деб 2011 йил баҳорида Шимолий Африка ва Яқин шарқ мамлакатларида тез шиддатларда юз берган сиёсий ўзгаришлар йиғиндисига айтиш мумкин”³, деган фикрни билдиради. Тадқиқотчи, М.Муҳаммадсидиқов Н.А.Комлеванинг фикрини давом эттирган ҳолда “Араб баҳори” мазкур мамлакатлардаги ижтимоий-сиёсий жараёнлардаги мураккаб ички вазиятга нисбатан норозилик ҳаракати эди, лекин бу ҳодисаларни амалга ошишида, албатта, ташқи таъсирларнинг ҳам роли катта бўлган”⁴, дея тасдиқлайди.

Юқоридаги тадқиқотчиларнинг фикрига қўшилган ҳолда айтиш керакки, ҳозирда мафкуравий полигонлар дунё давлатларининг барчасига таъсир этишга уринмоқда. Лекин мазкур таъсир аксарият ҳолларда, янги асрдаги ахборот хуружига тайёр бўлмаган, фуқароларида етарлича сиёсий маданият ва мафкуравий иммунитет шаклланмаган давлатлар ҳаётида оғир оқибатларни келтириб чиқармоқда. Шунинг учун ҳам ҳозирги шароит тақозосига кўра Ўзбекистон фуқароларида сиёсий маданият ва мафкуравий иммунитетни шакллантириш масаласи ўта долзарблашиб бормоқда.

Маълумки, кишиларнинг сиёсий фаоллигини ошишида жамиятда тарқалаётган ахборотларнинг роли беқиёс. Ахборот таъсирида кишилардаги сиёсий фаолият “оломон ҳаракати” кўринишида ҳам ёки соғлом сиёсий эътиқод негизидаги сиёсий маданият кўринишида ҳам вужудга келиши мумкин. Ахборот хуружи таъсирида вужудга келадиган, кишиларнинг сиёсий ҳиссиётига асосланувчи “оломон ҳаракати”, албатта, ҳар бир давлатда

² Миллий ғоя ва раҳбар маъсулияти. – Тошкент: Ғофур Ғулом, 2007. – 533 б.

³ Комлева Н.А. Арабская весна: геополитический аспект // [Электронный ресурс]-Режим доступа-URL:http://www.philos.lv/Citu_raksti/Arabskaja.html (дата обращения: 14.03.2014)

⁴ Муҳаммадсидиқов М. Африка давлатларида диннинг сиёсийлашуви ва унинг сиёсий жараёнларга таъсири: Сиёсий. фан. док. ... дис. автореф. – Тошкент: 2018. – 30 б.

кўнгилсиз оқибатларни келтириб чиқариши табиий. Шунинг учун ҳам тарихдаги аксарият давлатлар ўз сиёсатларида ахборотнинг бу ёвуз кучига асосий эътиборни қаратиб келган. Масалан, собиқ СССР мафкуравий курашда рақибларининг ахборот хуружидан химояланиш учун мамлакатни дунё ахборот манбаидан изоляциялаш сиёсатини олиб борган. Таъкидлаш лозимки, ҳозирда бундай йўл жаҳон давлатлари томонидан ҳам, Ўзбекистон томонидан ҳам қораланган. Чунки, мамлакатни дунё ахборот манбаидан изоляциялаш сиёсати ўта хато сиёсат бўлиб, жамиятни жаҳондан узилиб қолишига, мамлакатни турғунлашувига ҳамда инсон ҳуқуқларини поймол этилишига олиб келувчи йўллиги маълумдир.

Ахборот хуружи реал бўлган ҳозирги шароитда биз, фуқароларнинг ахборот олиш ва уни тарқатиш борасидаги конституциявий ҳуқуқини таъминлаган ҳолда, миллий менталитетимизга мос равишда уларнинг онгида мавжуд ахборотларни саралай оладиган шахсий “фильтр”ни шакллантиришимиз зарурдир.

Кишилар онгида шахсий “фильтр”ни ёки Ўзбекистон Республикасининг биринчи Президенти Ислам Каримов таъбири билан айтганда, мафкуравий иммунитетнинг шаклланиши жамиятимизда рационалликка асосланган, ватанпарварлик, миллатпарварлик, байналминаллик ҳамда юрт тинчлиги каби меъёр ва мезонларга эга бўлган сиёсий маданиятни вужудга келишини таъминловчи асосий омил ҳисобланади.

Маълумки, тарихнинг барча даврларда ҳам ижтимоий онгда ижобий характердаги воқеликни қарор топтириш осон кечмаган. Бу жараёнга ўз-ўзидан стихияли тарзда ёки бузғунчи кучларнинг таъсири натижасида вужудга келадиган ғоялар, қарашлар тўсқинлик қилган. Шунга кўра ҳозирги жамиятда сиёсий маданиятни ривожлантириш муаммоси биздан, бирданига икки вазифани бажаришни талаб этмоқда. Мазкур вазифаларнинг бири, бевосита фуқароларда соғлом сиёсий эътиқод негизида сиёсий маданиятни ривожлантириш бўлса, иккинчиси, кишиларнинг сиёсий онгида бузғунчиликни келтириб чиқарувчи кучларнинг қарашлари ва ғояларини

бартараф этиш ҳисобланади.

Таъкидлаш лозимки, жамият ҳаётида бу икки вазифани бирданига ҳал этишда ҳеч қайси ижтимоий ёки сиёсий тузулма жамият мафкурасичалик самара бера олмайди. Мафкура том маънода бу икки вазифани бир вақтда ва бирданига ҳал эта оладиган улкан куч ҳисобланади.

Юқоридаги ҳолатлар ҳисобга олинган ҳолда Ўзбекистонда мустақил тараққиёт даврида жамиятдаги кенг кўламдаги ислоҳотлар қаторида мафкура соҳаси ҳам тубдан ислоҳ этила бошланди. Чунки, мустақилликнинг дастлабки йилларида қўлга киритилган тажрибалар “мафкура ҳар қандай жамият ҳаётида зарур. Мафкура бўлмаса одам, жамият, давлат ўз йўлини йўқотиши муқаррар”⁵лигини кўрсатди.

Мана шундай сабаблар туфайли бугунги давр ушбу соҳа олимлари олдига қатор вазифаларни кўймоқда. Бу мураккаб вазифани бажариш иши қуйидаги йўналишларни ўз ичига олди. Улар: “1) Идеологик концепцияларни илмий асосланган энг муҳим принциплар ва миллий манфаатлар негизида шакллантириш; 2) Оммавий онгга таъсир кўрсатиш ҳамда жамият сиёсий маданияти билан алоқани таъминлаш; 3) Мафкуравий ишни, тарғиботни уюштириш, мафкуравий ишни такомиллаштириш механизмларини ривожлантириш”⁶ ва бошқалардир. Мазкур вазифалар ичида миллий мафкура концепцияси учун ғоялар, принцип ва категорияларни ишлаб чиқиш асосий ва катта илмий салоҳият талаб қиладиган вазифа сифатида белгиланди.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Мирзиёев Ш.М. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. –Тошкент: Ўзбекистон, 2016. – Б.8.

2. Миллий ғоя ва раҳбар маъсулияти.–Тошкент:Ғофур Ғулом,2007.–533 б

⁵.Каримов И.А. Жамиятимиз мафкураси ҳалқни – ҳалқ, миллатни – миллат қилишга хизмат этсин. –Тошкент: Ўзбекистон, 1998. – Б.4.

⁶ Тожиев. Ҳ. Миллий мафкуранинг назарий ва методологик масалалари. – Тошкент: Меҳнат, 1999. – Б.53.

3. Комлева Н.А. Арабская весна: геополитический аспект // [Электронный ресурс]-Режим доступа. – Т.: 1998.

4. Муҳаммадсидиқов М. Африка давлатларида диннинг сиёсийлашуви ва унинг сиёсий жараёнларга таъсири: Сиёсий. фан. док. ... дис. автореф. – Тошкент: 2018. – 30 б.

5. Каримов И.А. Жамиятимиз мафкураси халқни – халқ, миллатни – миллат қилишга хизмат этсин. –Тошкент: Ўзбекистон, 1998. – Б.4.

6. Тожиев. Ҳ. Миллий мафкуранинг назарий ва методологик масалалари. – Тошкент: Меҳнат, 1999. – Б.53.